Ο πόλεμος του BPA (Ευρυδίκη Μπέρση)

Categories : ΥΓΕΙΑ - ΔΙΑΤΡΟΦΗ

Date : 7 Ιουλίου, 2010

Οι επιστήμονες του έχουν κηρύξει πόλεμο, οι βιομηχανίες το υπερασπίζονται κι εμείς ερχόμαστε καθημερινά σε επαφή με την επικίνδυνη ουσία που βρίσκεται σχεδόν παντού, από τις κονσέρβες και τα κουτάκια αναψυκτικών μέχρι τα μπιμπερό.

Κουτάκια αναψυκτικών; Κομμένα! Κονσέρβες παντός είδους και περιεχομένου; Αντίο! Σκληρά πλαστικά μπιμπερό; Στα σκουπίδια! Αυτά τα αντικείμενα και πολλά άλλα -όπως οι πλαστικοί φακοί στα γυαλιά μας, τα σφραγίσματα στα δόντια μας και τα cd στα ράφια μας περιέχουν τη χημική ουσία BPA (δισφαινόλη Α). Όπως θα περίμενε κανείς για ένα συστατικό που έρχεται σε επαφή με τρόφιμα και βρίσκεται σε τόσο ευρεία χρήση, το BPA κάποτε εγκρίθηκε ως κατάλληλο γι' αυτούς τους σκοπούς. Μόνο που τώρα, οι εποπτικές αρχές σε όλο τον κόσμο έχουν αρχίσει να αμφιβάλλουν. Το 2008, ο Καναδάς απαγόρευσε τη χρήση BPA σε όλα τα βρεφικά μπιμπερό, ενώ ανάλογες απαγορεύσεις ισχύουν σε δέκα αμερικανικές πόλεις και πολιτείες. Τα μπιμπερό αυτά συνεχίζουν, βέβαια, να πωλούνται κανονικότατα στην Ελλάδα...

Από 1ης Ιουλίου 2010 τίθεται σε εφαρμογή η απαγόρευση της δισφαινόλης Α για όλα τα προϊόντα που απευθύνονται στις ηλικίες 0 - 3 ετών στη Δανία, ενώ πριν από λίγες εβδομάδες το γερμανικό υπουργείο Περιβάλλοντος συνέστησε στους καταναλωτές να αποφεύγουν το BPA - όχι μόνο στα βρεφικά μπουκάλια, αλλά παντού. Η αμερικανική

Υπηρεσία Τροφίμων και Φαρμάκων, εξάλλου, που μέχρι πρόπερσι το χαρακτήριζε ασφαλές, φέτος ανέκρουσε πρύμναν και δήλωσε ότι η συγκεκριμένη ουσία προκαλεί «κάποιες ανησυχίες». Τώρα, διενεργεί επισκόπηση του τεράστιου όγκου επιστημονικών ερευνών. Το πόρισμα αναμένεται στα τέλη του 2011.

Πολύ νωρίτερα, μέσα στις επόμενες ημέρες, περιμένουμε τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Διατροφικής Ασφάλειας (EFSA), που θα εξετάζει αν η δανέζικη απαγόρευση πρέπει να εφαρμοστεί σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Η χημική βιομηχανία, βέβαια, και οι βιομηχανίες αναψυκτικών και κονσερβών παλεύουν με νύχια και με δόντια για να αποτρέψουν ή να καθυστερήσουν αυτό το καταστροφικό για τα συμφέροντά τους ενδεχόμενο. «Το BPA δεν βλάπτει», ισχυρίζονταν στην αρχή, για να περάσουν στο ότι «το BPA δεν βλάπτει στις απειροελάχιστες δόσεις στις οποίες το καταναλώνουμε» και, τελικά, στο μόνο επιχείρημα που πραγματικά φαίνεται να τις απασχολεί: «Δεν διαθέτουμε εναλλακτική λύση». Τουλάχιστον όχι εξίσου οικονομική και πρακτική.

Το μακρύ χέρι της βιομηχανίας στις έρευνες

Αν είχατε την υπομονή να διαβάσετε έως εδώ, τότε σίγουρα έχετε αρχίσει να αναρωτιέστε τι, τέλος πάντων, μπορεί να πάθει κανείς καταναλώνοντας BPA. Η απορία ίσως είναι πιο πιεστική αν κρατάτε ένα αναψυκτικό στο χέρι σας, αν μόλις αδειάσατε μια κονσέρβα με έτοιμη σάλτσα πάνω στα μακαρόνια σας ή αν ετοιμάζεστε να δώσετε στο μωρό σας το επόμενο γεύμα του. Η απάντηση είναι ότι δεν ξέρουμε ακριβώς. Κάποιες έρευνες ενοχοποιούν το BPA για ορμονικές διαταραχές, βλάβες του νευρικού συστήματος και καρκίνο του μαστού και του προστάτη. Οι Δανοί το απαγόρευσαν με βάση έρευνες που δείχνουν ότι μπορεί να προκαλεί μαθησιακές δυσκολίες. Οι Γερμανοί επικαλέστηκαν την «αρχή της προφύλαξης», σύμφωνα με την οποία, ακόμη κι αν οι βλαβερές επιδράσεις δεν είναι 100% αποδεδειγμένες, προέχει η προστασία της δημόσιας υγείας.

Μία από τις πιο μεγάλες πρόσφατες μελέτες σχετικά με το BPA, με επικεφαλής τον Ντόναλντ Σταμπ, της εταιρείας ερευνών Wil Research Laboratories, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ουσία είναι αβλαβής, αφού τα ποντίκια του εργαστηρίου χρειάστηκαν πολύ υψηλές δόσεις προκειμένου να παρουσιάσουν αλλοιώσεις. Οι εργοδότες των ερευνητών; Bayer Material Science, The Dow Chemical Co., SABIC Innovative plastics, Polycarbonate Business Unit / American Chemistry Council... Τα ευκόλως εννοούμενα, δηλαδή, παραλείπονται.

«Οι φόβοι είναι ανορθολογικοί. Ο κόσμος φοβάται αυτό που δεν βλέπει και δεν καταλαβαίνει. Κάποιοι ακτιβιστές οικολόγοι χειραγωγούν συναισθηματικά τους γονείς, κάνοντάς τους να νιώθουν ότι τα παιδιά τους κινδυνεύουν. Χρειαζόμαστε έναν εθνικό ψυχίατρο», δήλωσε εξάλλου πρόσφατα η Elizabet Whelan, του American

Council on Science and Health (χρηματοδοτούμενο κατά το ένα τρίτο από τη βιομηχανία). Οι «χορηγοί» βρίσκονται παντού...

Λιγότερο εριστικός αλλά εξίσου καθησυχαστικός ήταν και ο Steven Hentges, του American Chemistry Council, που δήλωσε στο περιοδικό New Yorker: «Η κοινή γνώμη πρέπει να είναι ήσυχη ότι το BPA είναι ένα από τα χημικά που έχουν μελετηθεί περισσότερο. Ρυθμιστικές αρχές από όλο τον κόσμο έχουν πρόσφατα εκδώσει εκτιμήσεις και έχουν βρει ότι είναι ασφαλές σε προϊόντα που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα, μεταξύ αυτών και για τις κονσέρβες και τα ποτά».

«Το θέμα είναι πώς θα γίνουν μελέτες χωρίς το μακρύ χέρι της βιομηχανίας στο σχεδιασμό και στην υλοποίησή τους», λέει ο δρ Γιάννης Ιωαννίδης, καθηγητής και διευθυντής του Εργαστηρίου Υγιεινής και Επιδημιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και καθηγητής Επιδημιολογίας στο Χάρβαρντ. «Οι μελέτες που αθωώνουν το BPA γίνονται τόσο από έντιμους ερευνητές όσο και από ανθρώπους που πιθανότατα πληρώνονται για να σπέρνουν ζιζάνια αμφιβολίας».

Αλλά και οι μελέτες που ενοχοποιούν το BPA σε κάποιες περιπτώσεις δεν εκπληρώνουν το βασικό κριτήριο της έρευνας: τη δυνατότητα επανάληψης των ευρημάτων. Σε κατάθεσή του στο αμερικανικό Κογκρέσο το 2008, ο πρόεδρος της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος των ΗΠΑ (EPA), δρ Ερλ Γκρέι, είχε δηλώσει ότι η υπηρεσία του απέρριψε αρκετές μελέτες προσπαθώντας να εκτιμήσει τους κινδύνους του BPA. Ο δρ Γκρέι είχε εμφανιστεί περισσότερο καθησυχαστικός για το BPA από ό,τι για την άλλη κατηγορία τοξικών ενώσεων στα πλαστικά, τους φθαλάτες. Με τα έως τότε διαθέσιμα στοιχεία απέρριπτε ενδεχόμενες επιδράσεις στο ενδοκρινολογικό σύστημα, αλλά εξέφραζε «κάποια ανησυχία» για τις επιδράσεις του BPA στο νευρικό σύστημα και στη συμπεριφορά.

Το BPA είναι παντού!

Πώς θα μας φαίνονται, άραγε, αυτές οι διαμάχες σε μερικά χρόνια; Θα προξενούν πικρά χαμόγελα, όπως οι ψευδοεπιστημονικές εκστρατείες που εξαπέλυε κάποτε η καπνοβιομηχανία προκειμένου να αμφισβητήσει ότι το τσιγάρο προκαλεί καρκίνο; Ή σε λίγο θα ξεχάσουμε το BPA, ανακαλύπτοντας άλλους παράγοντες στη διατροφή και στο περιβάλλον μας που ευθύνονται για την επιδημία ασθενειών; Γράφοντας ένα e-mail στον καθηγητή Χιου Τέιλορ, στο Πανεπιστήμιο του Γέιλ, για να ζητήσω τη συμβουλή του για την υπόθεση, δεν μπορούσα να συγκρατήσω μια ειρωνική διάθεση. Την ίδια ημέρα, οι ειδήσεις ανέφεραν ότι τα ελληνικά νοσοκομεία είχαν ξεμείνει από υλικό. Ενώ αναρωτιόμαστε για τους πιο πολύπλοκους βιοχημικούς μηχανισμούς, δεν καταφέρνουμε τα νοσοκομεία μας να έχουν γάζες και επαρκές νοσηλευτικό προσωπικό ανά ασθενή.

Ταυτόχρονα, τα πρακτορεία ειδήσεων ανέφεραν ότι στη Νιγηρία εκατοντάδες παιδιά πέθαναν τις τελευταίες εβδομάδες λόγω δηλητηρίασης από μόλυβδο - μακάρι τα παιδιά που μεγαλώνουν στις κόκκινες λίμνες της βιομηχανικής ρύπανσης να έπρεπε να ανησυχούν μόνο για το BPA στα μπιμπερό - που, ούτως ή άλλως, δεν έχουν. Από την άλλη πλευρά, δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να καταναλώνουμε καθημερινά και, ελαφρά τη καρδία, μια δυνητικά καρκινογόνο ουσία.

Από τη δεκαετία του '70 και μετά, το BPA είναι παντού. Το 93 % των Αμερικανών διαθέτουν ανιχνεύσιμα επίπεδα BPA στο αίμα τους, ενώ στις ηλικίες 6 έως 11 ετών τα επίπεδα είναι διπλάσια από ό,τι στον υπόλοιπο πληθυσμό. Η ηλικία 0 - 6 δεν περιλαμβανόταν στη σχετική έρευνα, αλλά είναι σαφές ότι οι συγκεντρώσεις, και άρα οι πιθανές βλαβερές επιδράσεις, αυξάνονται όσο μειώνεται το σωματικό βάρος. Επειδή, μάλιστα, είναι μια ουσία που μεταβολίζεται γρήγορα και φεύγει από τον οργανισμό, το γεγονός ότι εντοπίστηκε στο αίμα όλων είναι ένδειξη συνεχούς έκθεσης.

Πρόσφατα, η υπηρεσία Υγείας του Καναδά, Health Canada, αναζήτησε ίχνη BPA σε 78 κονσέρβες. Τα βρήκε στις 77. Οι συγκεντρώσεις ήταν κάτω από τα ημερήσια επιτρεπτά όρια, όπως είχαν οριστεί τη δεκαετία του '70 - έχουν όμως ακόμη νόημα αυτά τα όρια; Ισχύει και στην περίπτωση του BPA η αρχή του Παρακέλσου, σύμφωνα με την οποία η δόση είναι εκείνη που κάνει μια ουσία δηλητήριο; Είναι δυνατόν μεμονωμένες έρευνες να διαπιστώσουν πώς αλληλεπιδρά με το υπόλοιπο χημικό κοκτέιλ που καταναλώνουμε και εισπνέουμε σε καθημερινή βάση; Η μόνη έρευνα που μπορεί να απαντήσει σε όλα αυτά θα γίνει... επάνω μας, σε 30 - 40 χρόνια. Είμαστε όλοι πειραματόζωα!

Υπάρχει τρόπος να προφυλαχτούμε;

Επειδή το BPA συγκαταλέγεται στις ουσίες που (ακόμα) επιτρέπεται να έρχονται σε επαφή με τρόφιμα, οι εταιρείες δεν υποχρεούνται να το αναγράφουν στις συσκευασίες τους. Αμερικανός επιχειρηματίας που αποφάσισε να πουλήσει κονσερβοποιημένα τρόφιμα χωρίς BPA διηγείται ότι, κάθε φορά που ρωτούσε έναν κατασκευαστή τι περιέχουν τα βερνίκια της κονσέρβας, τον παρέπεμπε σε κάποιο μεγάλο δικηγορικό γραφείο της Ουάσιγκτον, που τον ενημέρωνε ότι δεν έχει δικαίωμα να γνωρίζει!

Στην Ελλάδα, οι γονείς που αναζητούν βρεφικά μπουκάλια μπορούν να θεωρούν δεδομένο ότι όλα τα μπιμπερό από σκληρό διαφανές πλαστικό περιέχουν την ουσία, εκτός κι αν η συσκευασία γράφει BPA free, BPA 0% κ.τ.λ.

Αν ένα πλαστικό μπουκάλι για αθλητές ή ποτήρι για βρέφη έχει τον κωδικό 7 μέσα στο τρίγωνο της ανακύκλωσης, είναι κατασκευασμένο από BPA. Το βραστό νερό σε μπουκάλι από BPA αυξάνει κατά 55 φορές την ποσότητα της ουσίας που μεταφέρεται

στο νερό. Επίσης, επιταχύνουν τη μεταφορά του τα όξινα διαλύματα (όπως η λεμονάδα, για παράδειγμα) και τα ισχυρά αλκαλικά διαλύματα (όπως τα ισχυρά προϊόντα καθαρισμού). Για τα είδη κουζίνας, μπορείτε να κοιτάτε τον κωδικό ανακύκλωσης (τα πιο ασφαλή πλαστικά έχουν τους κωδικούς 2,4 και 5) ή να χρησιμοποιείτε γυάλινα σκεύη αποθήκευσης τροφίμων. Αν ένα σκεύος δεν έχει κωδικό ανακύκλωσης αλλά είναι φτιαγμένο από σκληρό, σχεδόν άθραυστο, διαφανές πλαστικό, τότε είναι σχεδόν βέβαιο ότι περιέχει BPA. Ενώ όμως ως προς τα πλαστικά μπουκάλια έχει βρεθεί εναλλακτική λύση, για τις κονσέρβες και τα κουτάκια αναψυκτικών τα πράγματα είναι πιο δύσκολα. Αν κανείς θέλει πραγματικά να αποφύγει το BPA, πρέπει να ξεχάσει τις κονσέρβες και τα αλουμινένια κουτάκια, προτιμώντας τρόφιμα φρέσκα ή, στην ανάγκη, κατεψυγμένα.

14.800 κουτάκια αναψυκτικού την ημέρα χρειάζεται να πιει ένα άτομο βάρους 60 κιλών προκειμένου να ξεπεράσει την ανεκτή ημερήσια πρόσληψη BPA, όπως ορίζεται από τις αμερικανικές αρχές.
93% είναι το ποσοστό ατόμων άνω των 6 ετών που έχουν μετρήσιμες ποσότητες BPA στο αίμα τους.
6 δισ. δολάρια είναι ο τζίρος από την παραγωγή BPA παγκοσμίως.
2,7 εκατ. τόνοι είναι η ετήσια παγκόσμια παραγωγή BPA.

«Δεν ξέρουμε αν υπάρχει ασφαλής δόση»
Δρ Χιου Τέιλορ ερευνητής Πανεπιστημίου Γέιλ

Σύμφωνα με τις έρευνες που έχει κάνει ο Αμερικανός επιστήμονας, το BPA αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η πρόσληψη ορμονών από τα κύτταρα. Συγκεκριμένα, καταστρέφει την «κλειδαριά» που ρυθμίζει την απορρόφηση οιστρογόνων, με αποτέλεσμα τα οιστρογόνα να εισέρχονται ανεξέλεγκτα στο DNA, αυξάνοντας τις πιθανότητες ορμονοεξαρτώμενων καρκίνων και άλλων διαταραχών. Τον ρωτήσαμε τι συμβουλεύει ειδικά τις εγκύους. «Στην εγκυμοσύνη πρέπει να αποφεύγονται τα πλαστικά που περιέχουν BPA και οι κονσέρβες», απάντησε. «Η έκθεση των ενηλίκων στην ουσία αυτή είναι ανησυχητική, αλλά η έκθεση των εμβρύων είναι πολύ πιο επικίνδυνη». Στην επικοινωνία μας, θελήσαμε να λύσουμε μία ακόμη απορία: Αφού η δόση BPA που ο δρ Τέιλορ έβαλε με ένεση κατευθείαν στο αίμα των ποντικιών του εργαστηρίου είναι πολύ μεγαλύτερη από αυτήν που καθημερινά καταναλώνουμε, ποιός ο λόγος να ασχολούμαστε; Η απάντηση του ήταν σαφής: «Δεν ξέρουμε ακόμη ποια είναι η ασφαλής δόση ή αν υπάρχει. Μέχρι να το μάθουμε, πιστεύω ότι πρέπει να το αποφεύγουμε».

(Πηγή: «Κ» Καθημερινής 27/6/2010)

ΣΧΕΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ:

Ποιός φοβάται τη δισφαινόλη Α;

(